

традиції» (календар свят, традиції святкування в Україні та країні, мова якої вивчається), що сприяє усвідомленню учнями цінності культури для людини й суспільства.

Екологічна грамотність і здорове життя. Змістом чинної програми передбачено теми ситуативного спілкування «Харчування», «Природа», «Відпочинок і дозвілля», «Шкільне життя». Зазначимо, що під час вивчення теми «Природа» відбувається повноцінне формування означеної компетентності. Шляхом опрацювання таких тем, як «Харчування» (корисні продукти і шкідливі для здоров'я), «Відпочинок і дозвілля», «Шкільне життя» можливе ситуаційне формування компетентності за умови включення завдань, що містять відповідну лексику.

Отже, проведене дослідження показує, що формування ключових компетентностей учнів п'ятого класу гімназії ґрунтується на їхньому навчальному досвіді, здобутому в початкових класах. Формування ключових компетентностей – це складний і тривалий процес, що відбувається різною мірою. Він потребує розроблення оптимального методичного інструментарію. Основним засобом навчання іноземних мов в є підручник, який має відповідати тематиці ситуативного спілкування, містити необхідний лексичний інвентар та цікаві для учнів завдання, спрямовані на формування та розвиток ключових компетентностей.

Ключові слова: іноземні мови, 5 клас, ключові компетентності, компетентнісний підхід

Список літератури

1. «Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої школи : МОН України,» 2016. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
2. «Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти : Іншомовна галузь. Іноземна мова (розроблена під керівництвом О.Я. Савченко) : наказ МОН України від 21.03.2018 № 268.», [Електронний ресурс]. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-pochatkovoyi-shkoli> .
3. «Іноземні мови. Навчальні програми для 5-9 класів», [Електронний ресурс]. Доступно: https://ru.osvita.ua/doc/files/news/561/56140/program_movi.pdf

Горошкіна О. М.,

*доктор педагогічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Попова Л. О.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ ПІДРУЧНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 10-11 КЛАСІВ

У сучасних умовах підручник української мови стає тим засобом навчання, використання якого уможливорює системне й систематичне формування предметної та ключових компетентностей учнів. В «Інструктивно-методичних матеріалах для проведення експертами експертиз електронних версій проєктів підручників» зазначено: «провідною вимогою до сучасного підручника є посилення його розвивального впливу на особистість

учня, що здійснюється в таких напрямках: розвиток психічних процесів (уміння слухати, бачити, відчувати, формування загально навчальних умінь і навичок (планувати навчальні дії, працювати з підручником, аналізувати, порівнювати, узагальнювати, міркувати, перевіряти роботу тощо), розвиток творчих здібностей. Спрямованість підручника на розвиток критичності мислення, у тому числі вміння аналізувати інформацію, формулювати самостійні судження, логічні умовиводи, проводити рефлексію, самооцінку, посилить його потенціал щодо формування ключових компетентностей в учнів» [0, с. 2]. Реалізації визначених вимог сприятиме застосування в освітньому процесі компетентнісно орієнтованих завдань.

Учені визначають компетентнісно орієнтовані завдання як невід’ємний атрибут компетентнісного навчання (Т. Котик), діяльнісне завдання, яке дає змогу розвивати універсальні загально навчальні компетентності (Н. Дика, О. Глазова), спеціально створену дидактичну конструкцію (А. Фасоля), інтегративну дидактичну одиницю (Л. Курач, О. Фідкевич). Описуючи структуру компетентнісно орієнтованих завдань, автори називають такі їх складники: стимул, формулювання завдання, джерело інформації, критерії оцінювання. Узагальнено сформульовані науковцями особливості кожного з них: *стимул* – мотивує до виконання завдання, акумулює досвід учня, порушує актуальну для нього проблему; *формулювання завдання* – корелюється із навчальною метою уроку; передбачає опанування нових знань або активізацію вже набутих задля формування вмінь і навичок, застосування одержаних знань, умінь і досвіду в нових навчальних ситуаціях, визначення потрібності й цінності інформації, прогнозування ситуацій, у яких вона може бути використана, створення власного продукту (тексту, таблиці тощо); *джерело інформації* – текст, таблиця, лексикографічне видання, медіаресурс, відеофрагмент тощо, для яких характерні недостатність або надлишковість інформації, що спонукатиме учнів до аналізу змісту повідомлюваного, вибору або пошуку необхідних джерел інформації і самостійного поповнення наявного багажу, освоєння нових засобів і способів діяльності [5, с. 15]; *інструмент перевірки* – тест, ключ, критерії оцінювання тощо. Поділяємо думку вчених, що після виконання учнями компетентнісно орієнтованих завдань окрему увагу доцільно приділити рефлексійній діяльності та самооцінюванню. Це спонукатиме здобувачів освіти до аналізування їхніх мотивів, дій, емоцій, ставлень тощо, сприятиме усвідомленню ними важливості навчально-пізнавальної діяльності для подальшого саморозвитку й самоосвіти, формуванню здатності об’єктивно й адекватно оцінювати не лише інших, а й себе.

Аналізування підготовлених співробітниками відділу навчання української мови та літератури підручників української мови переконує в тому, що більшість уміщених у них завдань компетентнісно орієнтовані. Автори стимулюють навчально-пізнавальну й мовленнєву активність учнів, звертаючись до їхнього досвіду, пережитих емоцій і вражень тощо (впр. 44, 53, 61, 81 та ін.; впр. 8, 22, 50, 492 та ін. [2]). Окремої уваги заслуговують лаконічно й доступно сформульовані завдання, що спонукають старшокласників аналізувати й порівнювати, досліджувати й узагальнювати, вивчати й систематизувати, пояснювати й створювати, робити припущення й спростовувати хибні твердження, дискутувати й обґрунтовувати, міркувати й робити висновки (впр. 3, 189, 191 та ін. [2]; впр. 266, 352, 419 та ін. [2]). Пропоновані в підручнику компетентнісно орієнтовані завдання мотивують старшокласників не лише здобувати знання, набувати вмінь і навичок, а й визначати мету власної навчально-пізнавальної діяльності, прогнозувати ситуації, у яких ці знання, уміння й навички будуть потрібні, виявляти своє ставлення з певних соціально актуальних питань тощо (впр. 9, 70, 106; впр. 149, 388, 433 [2]). Такий підхід створює передумови для подальшої

успішної соціальної адаптації учнів, їхнього саморозвитку, формування здатності навчатися впродовж життя. Джерелом інформації таких завдань здебільшого є тексти, у яких порушено певну проблему, описано суперечливу ситуацію, окреслено шляхи для саморозвитку й самовдосконалення, розкрито секрети успішності тощо (впр. 148, 152, 170, 215, 230, 374 та ін.; впр. 87, 101, 181, 217, 242 та ін. [2]), а також різноманітні засоби унаочнення, які виконують не лише ілюстративну, а й освітню, стимулювальну, інтегровальну та інші функції (впр. 136, 158 та ін., впр. 164, 187, 640 та ін. [2]). Інструментом перевірки стануть визначені нормативними документами критерії оцінювання. На наш погляд, важливо, що в підручниках передбачено організацію рефлексійної діяльності учнів, а також закладено основи для самооцінювання.

Отже, подані в аналізованих навчальних книжках компетентнісно орієнтовані завдання враховують інтереси й запити сучасних учнів, спонукають їх до аналізу актуальних соціальних проблем, пошуку шляхів розв'язання їх, усвідомленого самостійного прийняття відповідальних рішень, контролювання власних дій. Переконані в тому, що застосування на уроках української мови в 10-11 класах підготовлених підручників дасть змогу вповні реалізувати визначену чинною програмою мету – формування компетентного мовця, національно свідомої, духовно багатого мовної особистості [4].

Ключові слова: компетентнісно орієнтовані завдання, підручник української мови, учні 10-11 класів

Список літератури

1. Голуб Н., Новосьолова В. Українська мова (рівень стандарту) підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Пед. думка, 2018. 200 с.
2. Голуб Н., Горошкіна О., Новосьолова В. Українська мова (рівень стандарту) підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : Пед. думка, 2019. 232 с.
3. Інструктивно-методичні матеріали для проведення експертами експертиз електронних версій проектів підручників. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5bd/c11/8e3/5bdc118e32ea9452929709.pdf>
4. Українська мова для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання. 10-11 класи. Рівень стандарту. 2017. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>
5. Фасоля А. Компетентнісно зорієнтовані завдання: новація? Імітація? *Українська література в загальноосвітній школі*. 2014. № 5. С. 14-20.

Гривко А. В.,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник відділу моніторингу та оцінювання якості

загальної середньої освіти,

Інститут педагогіки НАПН України,

м. Київ, Україна

ГРАФІЧНА ІНФОРМАЦІЯ В ПІДРУЧНИКАХ: АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗМІЩЕННЯ ТА ПРОБЛЕМИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Особливості сучасного інформаційно-комунікативного середовища, яке характеризується функціонуванням нелінійних, перерваних, множинних, змішаних інформаційних текстів, насичених схематичною, графічною, числовою інформацією,